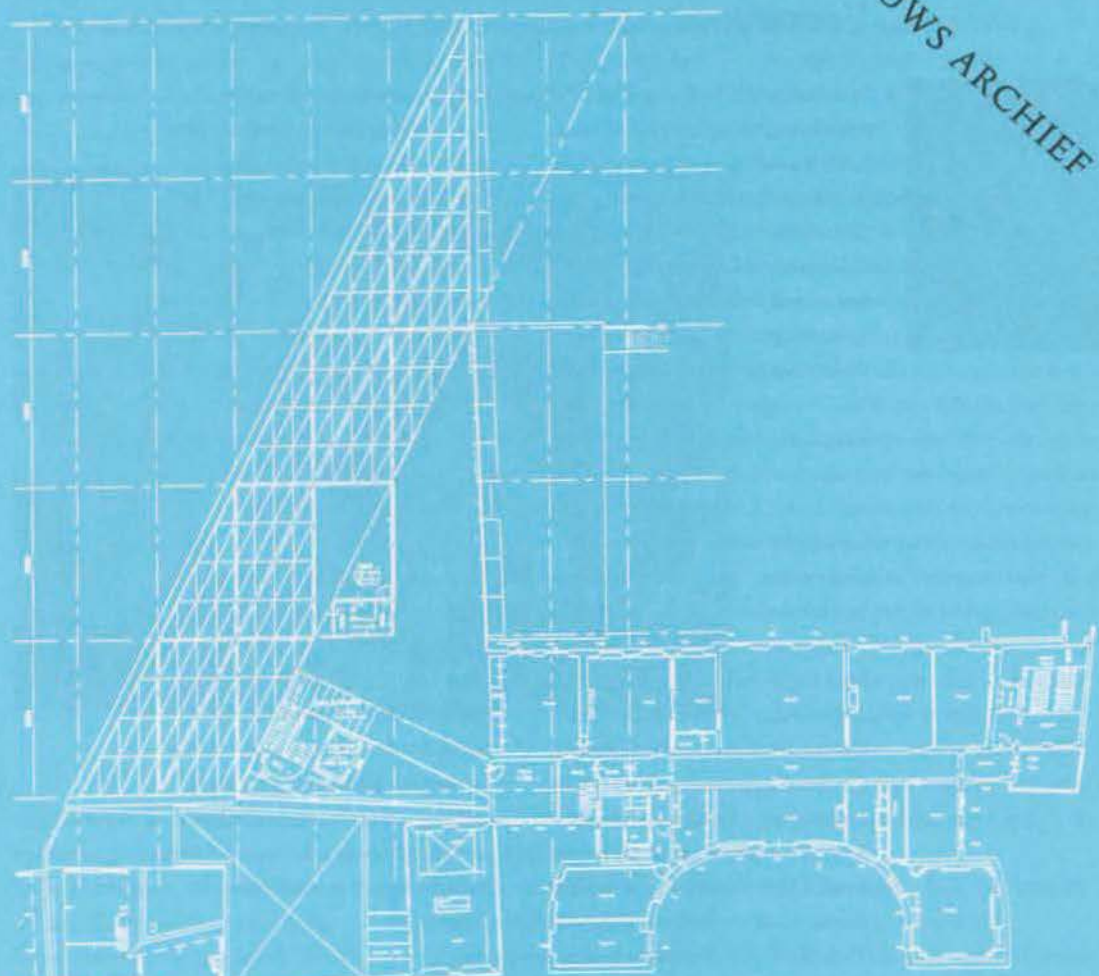

ZEEUWS ARCHIEF

KUNST
IN- EN OM
HET ZEEUWS ARCHIEF

Zeeuws Archief

Hofplein 16

Postbus 70

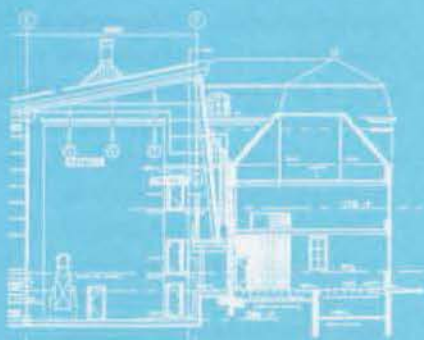
4330 AB Middelburg

T (0118) 67 88 00

F (0118) 62 80 94

E info@zeeuwsarchief.nl

www.zeeuwsarchief.nl

Inhoud

De tuin[kabouter]kamer

Archiefonderzoek is een ontdekkingsreis.....

Hekken vormen een ex-libris voor het Zeeuws Archief

Voorwoord

Het Zeeuws Archief is in allerlei opzichten een opzienbarend instituut. Vanzelfsprekend vanwege de prachtige documenten, foto's, (bouw)tekeningen en het audio- en videomateriaal met vaak unieke historische informatie die er voor iedereen gratis te raadplegen zijn. Ook vanwege het schitterende gebouw waarin oud- en modern harmonieus samengaan. Het gebouw symboliseert als het ware de manier waarop het Zeeuws Archief de oude historische archieven op een moderne manier voor iedereen toegankelijk wil maken.

Er is nog een opzienbarend iets aan de hand met het Zeeuws Archief. Niemand ontgaat de kunstwerken die de nietsvermoedende bezoeker op meer- en minder voor de hand liggende plaatsen ontmoet. In- en rondom het Zeeuws Archief zijn een drietal kunstopdrachten uitgevoerd. Twee daarvan vallen binnen de zogenaamde '1% regeling'. Deze regeling houdt in dat één procent van de bouwsom van Rijksgebouwen aan kunst moet worden besteed. De kunstopdracht voor de door Jan Benthem ontworpen nieuwbouw

van het Zeeuws Archief is uitgevoerd door Lydia Schouten uit Rotterdam. De opdracht om de tuinkamer van het onder bezielende leiding van Cor Bouwstra gerestaureerde Van de Perrehuis van kunst te voorzien is ingevuld door Frans Fransiscus uit Amsterdam. De laatste, onverwachte opdracht betreft het hek dat het Zeeuws Archief van de Bogardstraat scheidt. Deze opdracht is uitgevoerd door Nico van de Boezem uit Middelburg.

Afgezien van deze opdrachten hangen er verspreid door het Zeeuws Archief nog de nodige bezienswaardigheden. Foto's van de Zeeuwse fotograaf Wim Riemens bijvoorbeeld. En de kunstcollecties van de gemeenten Middelburg en Veere. Om nog maar niet te spreken over de 15 strekkende kilometer schatten die op u liggen te wachten in de depots.....

De tuin(kabouter)kamer

Kabouters symboliseren de activiteiten van het Zeeuws Archief

De tuinkamer ligt, vanaf het Hofplein gezien, aan de achterkant van het Van de Perrehuis. Centraal in de achtergevel en recht tegenover de voornamelijk hoofdingang is de tuinkamer de spil die toegang geeft tot de andere kamers van het statige huis. De kamer is groot, hoog en licht; ramen van formaat geven uitzicht op de tuin en op de glazen pui van de nieuwbouw van het Zeeuws Archief. Via openslaande deuren en een klein hardstenen bordes kan de tuin betreden worden. De tuinkamer geeft met een deur links en rechts toegang tot de chique gobelinkamer en de 'pioenkamer'. Frans Fransiscus heeft de overwegend witte kamer voorzien van goudkleurige tuinkabouters boven de deuren, groene eiken- en kastanjebladeren en grote lichtblauwe vlakken op het plafond en op de muren. Op de vloer licht eiken parket in visgraatmotief, afgebiesd met een donkere rand van wengé-hout.

Int: "Hoe ben je indertijd aan de opdracht gekomen?"

Frans Fransiscus: "Kunstopdrachten die het rijk verstrekt worden gepubliceerd in een blad genaamd 'Beeldende Kunst info'. Ik heb in 1996, na de publicatie van deze opdracht die me erg aansprak, contact opgenomen met de Rijksgebouwendienst."

Int: "Hoe luidde de opdracht?"

Frans: "In het Van de Perrehuis zitten veel zogenaamde 'witjes'. Dat zijn schilderijen boven deuren en op schoorsteenmantels, vaak engel-tjes of andere liefelijke tafereeltjes.

De naam witje komt van de schilder die ze ooit geïntroduceerd heeft:

Jacob de Wit. In het Van de Perrehuis misten ergens twee witjes, en de opdracht was dan in eerste instantie ook deze witjes in een moderne versie weer aan te vullen. De opdracht is in de loop van de tijd echter aangepast, want op een gegeven moment zijn de missende witjes boven water gekomen. Toen is de tuinkamer als ruimte voor de kunst-opdracht vrijgekomen.

Voor mij een waar paradijs: een prachtige grote en hoge kamer, pal op het Zuiden. Ik ben heel vrij gelaten in de uitvoering van mijn op-

dracht. Bijna in de trant van: 'dit is de tuinkamer, doe er maar iets mee'. Het concept dat ik in eerste instantie had gepresenteerd voor de witjes, is hetzelfde gebleven. Maar in de uitvoering kon ik me in deze schitterende kamer natuurlijk veel meer uitleven."

Int: "Ben je vaak in het Van de Perrehuis geweest voordat je het concept van de tuinkabouters had ontwikkeld?"

Frans: "Ik heb veel contact gehad met de Rijksgebouwendienst en met het Zeeuws Archief, maar vaak was dat op andere locaties. Eigenlijk ben ik maar twee maal in de tuinkamer geweest nadat ik wist dat deze het onderwerp van mijn opdracht was geworden. Ik heb wel alle hoeken en gaten gefotografeerd, en alle foto's vervolgens op een groot vel geplakt. Daarna ben ik gaan denken en tekenen. Het idee van de tuinkabouters was er meteen. Daarnaast wilde ik de tuinkamer met de omliggende kamers laten corresponderen. De rode draad heb ik gevonden in de witjes die in de andere kamers boven de deuren zitten. De tuinkamer heeft die nu ook, alleen zijn dat vrij geïnterpreteerde witjes anno 1999."

Int: "Hoe typeer je de stijl zoals de tuinkamer er nu uitziet?"

Frans: "Het is decoratief, maar ook barok. Vanuit het midden heb ik spiralen naar buiten getrokken waarlangs de bladeren naar beneden dwarrelen. Ik wilde twee Hollandse boomsoorten gebruiken en de vorm van de bladeren moest heel verschillend zijn. Zo ben ik uitgekomen op de zomereik en de paardekastanje. De grote tuinkabouter boven de hoofdingang van de tuinkamer fungeert als een soort wachter van het Zeeuws Archief. Iedereen die de>>

kantoren inkomt, wordt onderworpen aan de kritische blik van deze opper-tuinkabouter. De kabouters boven de andere deuren symboliseren de activiteiten van het Zeeuws Archief als historisch kenniscentrum. De kabouter die is afgebeeld met de hengel is aan het vissen naar informatie en de kabouter met de blaadjes in de kruiwagen symboliseert het ordenen van de informatie. Door de kleur zijn de afbeeldingen boven de deuren eigenlijk 'goudjes' geworden in plaats van 'witjes'."

Int: "Hoe lang heb je gedaan over het beschilderen van het plafond en de muren?"

Frans: "Ik heb een huis in Middelburg gehuurd, in de Beddewijkstraat, waar ik anderhalve maand gebivakkeerd heb. Het was doorwerken geblazen want voor een be-

paald tijdstip moest de kamer weer beschikbaar zijn voor werkzaamheden van de aannemer. Ik ben geassisteerd door Pascal Möhlman die de boombladeren voor zijn rekening heeft genomen, en vijf weken lang hebben we fulltime op de steigers gestaan."

Int: "Ben je tevreden over het resultaat?"

Frans: "Het lijkt niet op de schilderijen die ik normaal maak, maar ik ben heel erg tevreden. Dit werk is echt een deel van mezelf. Het is heel gedetailleerd en de ruimte is verder ook tot in de puntjes afgewerkt. Ik heb daarin veel inbreng gehad en dat is erg prettig. De kleuren van de kozijnen en deuren die de 'reguliere' schilder heeft behandeld heb ik bijvoorbeeld uitgezocht en nog een keer iets aan laten passen omdat het geheel er een beetje te Walt

Disney-achtig uit ging zien naar mijn zin. Ook heb ik inbreng gehad in de tapijten en het meubilair dat in de kamer staat. Het was trouwens toch een schitterend project om aan te werken. In het Van de Perrehuis word je gewoon geïnspireerd door de historie. De mensen die daar komen te werken mogen God op hun blote knietjes danken. Ik hoop dat ik ooit nog eens een driedimensionale goudkleurige tuinkabouter mag maken om die in de tuin van het Van de Perrehuis te zetten."

Archiefonderzoek een ontdekkingsreis...

Je weet waar je begint, nooit wat je tegenkomt en waar je uitkomt

Opvallend veel tekst gebruikt ze. Dat is vooral goed te zien in haar werk voor het Zeeuws Archief. Maar verder laat Lydia Schouten zich absoluut niet beperken door het keurslijf van één bepaalde techniek. Alles is wat haar betreft mogelijk: modern theater, niet-traditionele beeldhouwkunst, bewegende beelden, computeranimaties, de klassieke schilderskwast, pen en papier of video. Het gaat om de concepten en daar is ze goed in. Voor het Zeeuws Archief werd dat een scheepsjournaal van één van de kapiteins van de vloot die onder leiding van Middelburger Jacob Roggeveen in 1722 uitvoer. Zij zetten als eerste westerlingen voet aan de wal op Paaseiland voor de kust van Chili. Dergelijke scheepsjournaals zijn in overvloed aanwezig in het Zeeuws Archief, bijvoorbeeld in de archieven van de Middelburgse Commercie Compagnie. De link met het archief is prachtig: archiefonderzoek is een ontdekkingsreis. Je bent naar iets op zoek maar je weet nooit of- en wanneer je het zult vinden. Op weg naar je doel kom je allerlei andere zaken tegen. Onverwachte cadeautjes of zaken die je op een dwaalspoor brengen..... Alsof het zo heeft moeten zijn, stuitte ook Lydia Schouten bij toeval op dit scheepsjournaal toen ze zich aan het inlezen was om het concept voor de kunst-opdracht voor het Zeeuws Archief vorm te geven.

Tekstfragmenten

verplaatsen u aan boord

Het Zeeuws Archief is nu doordrenkt met fragmenten uit dit bijzondere scheepsjournaal. Met de zeereis van Jacob Roggeveen als leidraad geeft Lydia Schouten de bezoeker de mogelijkheid om zijn eigen verhaal te maken binnen de twee gebouwen van het Zeeuws Archief. De fantasie van de bezoeker wordt geprikkeld door de historische teksten die de werkelijkheid van de 18e-eeuw weergeven. Prominent staat een deel van de tekst op een muur links van de hoofdingang, de vloer van het Archiefcafé is ermee bezaaid en zelfs als u zich terugtrekt op één van de toiletten dan reist u

met Jacob Roggeveen mee. Het beeldverhaal behorende bij de intrigerende teksten vult het hart van het Zeeuws Archief op de 10 meter hoge muur waarachter de depots schuil gaan. De land- of beter gezegd zeekaart met de route van

Jacob Roggeveen's expeditie is hier kleurrijk en in groot formaat afgebeeld.

Lydia Schouten

Lydia Schouten woont in Rotterdam maar is geboren in Leiden. "Ik kom uit een traditioneel gezin. Mijn vader had een aannemingsbedrijf en al mijn broers werden daar zeer regelmatig bij betrokken. Ik, een meisje, had daar volgens mijn ouders niks te zoeken. Zelfs toen ik met vriendjes thuiskwam mochten zij mee naar de bouwplaatsen en ik kon mij bekwamen in huisvlijt! Ik moest dus ook een écht beroep leren en werd chemisch analist. Ik heb

een geweldige tijd gehad, werkte voor de universiteit van Leiden in een hart- en vaatziekten onderzoeksteam. Reisde daarvoor half Europa af en dat reizen is altijd een passie van me gebleven."

Op haar 23e besluit Lydia dan toch de Kunstacademie in Rotterdam te gaan volgen. Van 1971 tot 1976, aansluitend aan het algemene jaar kiest ze de richting niet-traditioneel beeldhouwen. Na de academie werkt ze veel met performances. Ze

heeft het geluk dat de NOS één van die performances uitzendt en daardoor krijgt ze onmiddellijk bekendheid. Vier jaar lang heeft ze performances uitgevoerd door heel Europa. Sinds 1995 schrijft ze ook in op de zogenaamde 1% opdrachten, kunstprojecten die 1% van de bouw- som van Rijksgebouwen bedragen. In 1996 verwerft ze een grote opdracht namelijk de "Rozenwand", een 260 meter lange wand rondom de vuilverbranding in Rotterdam die zij door middel van zeefdruk van

rozen heeft voorzien. Bij het Zeeuws Archief is de kunstenaar gekozen uit 70 aanmeldingen.

Kinderwens in vervulling

"Deze opdracht was heel erg leuk om te doen. Ik hou van grote projecten, waarbij ik niet belemmerd word door ruimte of gedwongen word tot een bepaalde techniek. Voor mij geen opdracht in de trant van 'maak een schilderij en hang het op die spijker aan de muur'. Bij de uitvoering was het alsof ik eindelijk die bouwplaats opmocht waar ik thuis nooit mocht komen. Het lijkt wel of dat bouwbloed in mijn genen zit want ik voelde me als radertje in dat hele complexe bouwproces van het Zeeuws Archief als een vis in het water. Ik heb ook ontzettend leuk samengewerkt met de architecten, de uitvoerder, de mensen op de bouwplaats zelf. Het is ook heerlijk om met zulke praktische mensen samen te werken. De kunstwereld is toch wel enigszins blasé en werkelijk enthousiasme over je werk, waar je je de blubber voor gewerkt hebt, ontbreekt er nogal eens. Werk dat tentoongesteld wordt in musea is zo vergankelijk; het hangt of staat er een maandje en dan is het weer weg. Bovendien komt er een heel selectief publiek. Mijn werk voor het Zeeuws Archief staat veel meer in de

Ex Libris Zeeuws Archief

28^e wijk neemt kunstenaar in de arm

maatschappij. Veel mensen komen er langs en genieten er hopelijk van."

"Bovendien spreekt het thema van deze opdracht me enorm aan. Het aspect van het weggaan, het mee-reizen met Jacob Roggeveen doet me persoonlijk wat. Het is grappig maar door deze opdracht ben ik dingen anders gaan bekijken. Ik heb zin om die Jacob achterna te gaan, op z'n 21^e-eeuws dan. Ook zie ik in het werk van bijvoorbeeld zwarte kunstenaars veel meer nu ik me verdiept heb in de achtergronden van de VOC en de slavenhandel."

Lydia voelt toch een zekere beperking. "Het journaal heeft zo veel leuke teksten dat ik een keus heb moeten maken. De meteorologische gegevens zijn een terugkerend item die ook in de fragmenten regelmatig te lezen moeten zijn. Daarnaast wilde ik uit alle delen van het journaal fragmenten gebruiken, om een compleet beeld van de reis te geven. De consequentie is dat er nog veel leuke fragmenten 'op de plank' zijn blijven liggen. Wat mij betreft had de opdracht dus nog drie maal zo groot mogen zijn, om alle leuke dingen erin te verwerken."

Lydia Schouten is momenteel bezig met de productie van een toneelstuk: "The weird sister machinery" en met een film over haar woonplaats: "Rotterdam een ongemakkelijk sprookje"

De zogenaamde 28^e wijk van Middelburg heeft er een bewoner bij. En wat voor een bewoner: het Zeeuws Archief. Eeuwenlang maakt het Van de Perrehuis al deel uit van de wijk, en met de nieuwbouw voor de publieksfuncties van het Zeeuws Archief erbij is de instelling dominant aanwezig. De bewoners van de 28^e wijk hebben de nieuwe buur nauwlettend in de gaten moeten houden, of ze wilden of niet. Tijdens de bouw werden zij met grote regelmaat luidruchtig geconfronteerd met de torstandkoming van Zeeuws Archief. Leuk is dan ook het initiatief van de bewoners van de 28^e wijk om de kant van het Zeeuws Archief die grenst aan de Bogardstraat op te fleuren met een kunstwerk waarvan de fondsen door henzelf bijeen zijn gebracht.

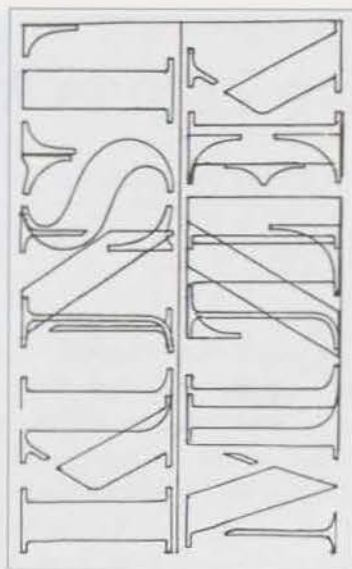
Het Zeeuws Archief is verbonden met de Bogardstraat door middel van een tuin en een hek. Dit hek stond aanvankelijk op de begroting van de Rijksgebouwendienst als een standaard uitgevoerd hekwerk. Het begrootte bedrag vermeerderd met

de fondsen die de bewoners hebben weten te werven heeft het mogelijk gemaakt een kunstenaar het hek te laten ontwerpen. Na beoordeling van een aantal concepten is de keus van de bewoners gevallen op het ontwerp van de Middelburgse

beeldend kunstenaar Nico van de Boezem. De stalen hekken geven een doorkijk op de kant van het Zeeuws Archief waar de schuine glazen wand en het 18^e-eeuws stadspaleis elkaar ontmoeten. In de hekken zelf zijn teksten aangebracht die bij de passant allerlei associaties oproept met het cultureel erfgoed dat onder andere besloten ligt binnen en rondom de muren van het Zeeuws Archief.

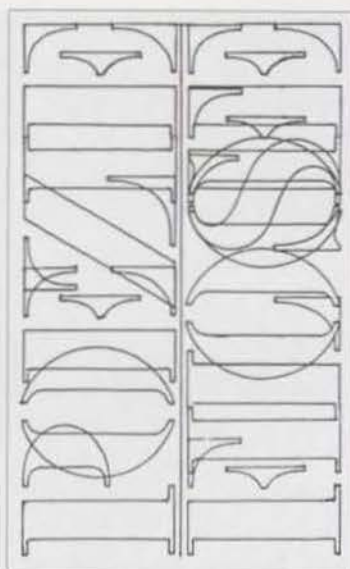
Kunst, Muziek, Poëzie, Filosofie
De 64-jarige beeldend kunstenaar Nico van de Boezem omschrijft de hekken als een Ex Libris van het Zeeuws Archief. Zoals de imposante poorten en toegangen van bijvoorbeeld kastelen iets vertellen over de familie die binnen de kasteelmuren woont of die indertijd het kasteel hebben laten bouwen, zo vertaalt het hekwerk in de poort in de Bogardstraat iets over de bewoner die zich daar achter bevindt: het Zeeuws Archief. "De associatie zal voor iedereen weer anders zijn: de één denkt aan Lucebert of Marsman, de ander denkt aan Rembrandt of aan een scheepsjournaal van de Middelburgse Commerce Compagnie. Het is een woord- en

gedachtenspel," zo becommentarieert Nico zijn in de poort bevestigde kunstwerk.

Open en Dicht

In principe blijven de hekken gesloten. "De hekken zijn heel transparant om het achterliggende Zeeuws Archief goed tot zijn recht te laten komen. Dat transparante hoort ook bij het open staan van de hekken. Het zou dan ook leuk zijn als deze kunstwerken zo nu en dan echt in gebruik zouden zijn om de beweging die erbij hoort en die de tek-

sten bij een passant te weeg brengen te accentueren," aldus Nico van de Boezem.

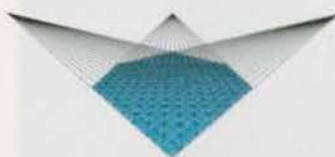
De autodidactische kunstenaar, oorspronkelijk afkomstig uit Leerdam, heeft reeds vele kunstwerken binnen de stad Middelburg gerealiseerd. Bekend zijn de uitdraaiende zwarte schijf van graniet in de Zeeuwse Bibliotheek en een figuratie van roestvast staal op sokkel in de Lange Delft.

Studiezaal

Openingstijden studiezaal: dinsdag tot en met zaterdag van 9.00 tot 17.00 uur (in juli en augustus op zaterdag gesloten).

Al uw onderzoek in de studiezaal is kosteloos. Het archiefcafé met terras, de expositieruimte en de tuin zijn naast bovenstaande tijden ook op maandag (vrij) te bezoeken. Het Zeeuws Archief heeft ook mooie ruimtes voor groepsonderzoek, vergaderingen en dergelijke. Informeer naar de mogelijkheden: 0118 67 88 00.

ZEEUWS ARCHIEF

Colofon

Tekst: Ruth de Bruin
Vormgeving: Wim de Valk, Batenburg
Pre-Press: Studio Beckers/vd Kooij, Oud-Vossemeer
Druk: Drukkerij Verhage & Zoon, Middelburg
Productie: sector communicatie Zeeuws Archief